

Grau en Criminologia i Polítiques Públiques de Prevenció

Treball de fi de Grau

Curs acadèmic 2019-2020

**MESURA DEL NIVELL DE SEXISME
AMBIVALENT EN ESTUDIANTS PER A LA
PREVENCIÓ DE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE**

Natàlia Alomar Bonnín

NIA: 194518

Tutor del treball:

Juan Ignacio Mestre Pinto

DECLARACIÓ D'AUTORIA I ORIGINALITAT

Jo, *Natalia Alomar Bonnín*, certifico que el present treball no ha estat presentat per a l'avaluació de cap altra assignatura, ja sigui en part o en la seva totalitat. Certifico també que el seu contingut és original i que en sóc l'únic autor, no incloent cap material anteriorment publicat o escrit per altres persones llevat d'aquells casos indicats al llarg del text.

Natàlia Alomar Bonnín

Barcelona, 12 de juny de 2020

Resum

La mesura del sexisme en la població és una eina eficaç per saber quines creences tenen les persones entorn del gènere i el seu grau d'acord respecte als estereotips. Conèixer el nivell de sexisme en la població jove estudiantil ajuda a avançar en l'abolició i prevenció de creences i actituds que poden ser propiciadores de violència de gènere en el futur. L'objectiu d'aquesta investigació és identificar el nivell de sexisme ambivalent de 396 estudiants de diferents graus, utilitzant l'escala ASI, i comprovar si hi ha diferències entre sexes i entre branques d'estudi. Amb la identificació i comparació d'aquest nivell amb altres estudis, podrem ressaltar la seva relació amb l'àmbit de la violència de gènere. Els resultats han demostrat que aquest nivell de sexisme és baix en estudiants, tot i que no és nul, i que és més elevat en els homes que en les dones en totes les subescales de sexisme. Encara que sembli que avui dia, els prejudicis i estereotips entorn del gènere lligat al sexe han canviat, o estan canviant, les dades i estudis demostren que encara resta molta tasca a realitzar per abolir-los.

Paraules clau: gènere, estereotips, sexisme ambivalent, sexisme hostil, sexisme benèvol, violència de gènere.

Resumen

La medida del sexismo en la población es una herramienta eficaz para saber qué creencias tienen las personas sobre el género y su grado de acuerdo respecto a los estereotipos. Conocer el nivel de sexismo de la población joven estudiantil ayuda a avanzar en la abolición y prevención de creencias y actitudes que pueden ser propiciadoras de violencia de género en el futuro. El objetivo de esta investigación es identificar el nivel de sexismo ambivalente de 396 estudiantes de diferentes grados, utilizando la escala ASI, y comprobar si hay diferencias entre sexos, y entre ramas de estudio. Con la identificación y comparación de este nivel con otros estudios, podremos resaltar su relación con el ámbito de la violencia de género. Los resultados muestran que este nivel de sexismo es bajo en estudiantes, a pesar de no ser nulo, y que es más elevado en los hombres que en las mujeres en todas las sub escalas de sexismo. Aunque parezca que hoy en día, los prejuicios y estereotipos en torno al género ligado al sexo han cambiado, o están cambiando, los datos y estudios demuestran que todavía queda mucha tarea a realizar para eliminarlos.

Palabras clave: género, estereotipos, sexismo ambivalente, sexismo hostil, sexismo benévolo, violencia de género.

ÍNDEX

1.	INTRODUCCIÓ.....	1
2.	MARC TEÒRIC	2
2.1.	MASCULINITAT I FEMINITAT.....	2
2.2.	SEXISME	4
2.2.1.	Sexisme ambivalent	5
2.3.	VIOLÈNCIA.....	7
2.3.1.	Violència de Gènere.....	8
2.3.2.	Violència Masclista.....	10
2.3.3.	Violència Domèstica.....	11
2.3.4.	Violència Sexista	12
2.4.	SEXISME I VIOLÈNCIA DE GÈNERE	12
3.	OBJECTIU DEL TREBALL.....	14
4.	METODOLOGIA.....	15
5.	PRESENTACIÓ DE RESULTATS	16
6.	DISCUSSIÓ.....	21
6.1.	Limitacions	24
6.2.	Propostes de futur	25
7.	CONCUSIONS.....	26
8.	BIBLIOGRAFIA	28
9.	ANNEX.....	32
1.	ESCALA DE SEXISME AMBIVALENT VALIDADA	32

1. INTRODUCCIÓ

Paraules recurrents ressonen en l'entresòl de la societat on la violència impera el paper protagonista. Parlem d'una violència perpetrada en un substrat patriarcal que reproduïx estereotips en els quals ens identifiquem. Entenem aquesta violència des de diferents termes, i l'amplitud terminològica emprada per a descriure aquesta realitat permet augmentar el ventall de consideracions alhora que esborra les limitacions que identifiquen els fets d'una forma clara. La confusió respecte al concepte de la violència de gènere, n'és un exemple, en tant que l'existència de diversos termes per a referir-nos a aquest ha provocat que es despolititzi, a més que no es pugui percebre el significat estructural real d'aquest (Vidal, M. P., 2013). Autores com Mª Inmaculada López Núñez (2013) sostenen que sols es podrà abolir aquesta realitat quan hi hagi una visibilitat de la grandària i importància del fenomen i aquest es clarifiqui. Així, és important el correcte ús de la terminologia en la comprensió d'aquest fenomen.

A banda d'això, amb l'objectiu principal d'alleugerir l'enteniment de la conceptualització terminològica, cal remarcar la importància de distingir dos conceptes principals com són el sexe i el gènere. Una clara distinció és la que porten a terme Martínez, C. B. & Fernández, A. C (2016) en la guia de pares que elaboren per a una paternitat responsable. Aleshores, segons aquests, quan parlem de sexe ens referim als trets biològics diferents de les persones, i en canvi, el gènere, es tracta d'una construcció cultural que depèn dels valors de cada societat, un sistema de rols, actituds, estatus, models de comportament, i creences, que formula aquesta societat i que s'atribueixen a cada un dels sexes. A més, la identitat de gènere es lliga fortament amb els estereotips de gènere, que són totes aquelles creences i idees sobre els homes i les dones, que durant el procés de socialització els individus entenen i aprenen de forma preestablerta (Martínez, C. B. & Fernández, A. C, 2016).

Tot seguit, cal esmentar el capitalisme i patriarcat dintre de tot aquest context, ja que la unió d'aquests donà les pautes de referència a seguir de com havien de ser i què els hi havia d'agradar a les dones, i als homes. Així, com a referents de la construcció identitària, el capitalisme i patriarcat tenen un paper molt important en l'establiment de què és el masculí (com a independent, actiu, dominant, públic, superior) i què és el femení (més com a dominat, passiu, dependent, inferior, privat), fet que condueix a fixar certes relacions de dominació entre gèneres. A més, el capitalisme patriarcal té la capacitat de formular la nostra realitat, provocant en les persones idees resultants com que "*l'home desitja i la dona desitja ser desitjada, l'home proveeix i la dona és proveïda, l'home busca el poder i la dona la influència*" (Rodríguez, E. P. G., & Ayter, I. L., 2007).

2. MARC TEÒRIC

2.1. MASCULINITAT I FEMINITAT

Va ser en el segon quart del segle XX quan dins de la psicologia va aparèixer una notable preocupació per a la resposta empírica a la pregunta sobre el significat de la masculinitat i la feminitat (Fernández, J., Quiroga, M. Á., Del Olmo, I., & Rodríguez, A., 2007).

Primer de tot, cal recalcar la idea que, cada persona i cada experiència és una situació particular i que conjuntament constitueixen una forma diferent d'estar en el món i enfrontar els poders del sistema de gènere que se'ns són imposats.

Així, amb relació a la feminitat, en les ciències socials, s'ha parlat de les dones entorn de tres conceptes centrals: la identitat de gènere, la maternitat i l'àmbit publicoprivat, i també de com aquests tres, constitueixen el model hegemònic femení (Castañeda-Rentería, L. I., & Contreras, K., 2017). Dit això, aquests mateixos autors sostenen que existeix i persisteix en la nostra societat un ideal d'identitat femenina que afecta les dones, i es troba basat en la maternitat, component més pròxim al sexe i a la biologia que a un ús del gènere. Aquesta formulació de la identitat femenina es troba lligada al cos reproductiu de forma que s'equipara la dona a la mare, posicionant la maternitat com a nucli central de la definició identitària femenina, i de les seves experiències sobre el fet de ser dona. Aquesta idea es construeix sobre un tipus determinat de maternitat, característica per ser intensiva, lliurada, armada d'un amor incondicional, i d'un donar i ser pels altres. Segons els autors esmentats, aquesta concepció implica dues problemàtiques a considerar, en tant que per una banda, no permet la visibilitat de formes de maternitat alternatives, i per l'altra, defensa que la cura i criança dels fills és tasca única i exclusiva de dones mares. A més d'això, engendra un cúmul de contradiccions en l'experiència de les dones mares, i que, podent tenir dificultats per complir el rol d'una "bona mare", es provoqui l'aparició de sentiments, com la culpa, la insatisfacció, i la frustració. Tot i això, no es pot negar que en la nostra societat actual hi ha de cada vegada més, evidents transformacions en les maternitats, així, es fa més sovint trobar dones que opten per no ser mares (Castañeda-Rentería, L. I., & Contreras, K., 2017), o que bé, decideixin ser-ho soles, sense un/una acompanyant.

Aleshores, en la definició de la feminitat es descriu a la dona com un ésser delicat, amorós i incapaç de sobreviure en el món per si sola, ubicant-la en una condició per a reduir-se la seva realitat en l'àmbit domèstic, on poder portar a terme les seves "virtuts femenines", de criança

dels fills i cura de la família, i on sentir-se lluny del perill del món exterior i sota la protecció, dependència i autoritat masculina (Pinedo, R. A., 2005).

Un altre concepte central a destacar, és la discussió entorn dels àmbits publicoprivats, que es va originar fruit de l'ingrés per part de les dones al mercat de treball. Tot i aquest avanç, l'àmbit privat, no ha deixat de ser un àmbit destinat a les pràctiques maternes, essent considerat espai pròpiament femení, i en l'espai públic, l'àmbit laboral, s'han classificat certes activitats i tasques com a pròpies o no, de les dones (Castañeda-Rentería, L. I., & Contreras, K., 2017), arribant a feminitzar-se aquells llocs de treball destinats a la cura.

Així, Sillero, S. M. (2013) parla d'una feminitat normativa, formada i reproduïda per l'Estat i la religió, que forma part de les percepcions d'un ordre simbòlic interioritzat, i que suposa que la concepció de la dona, formada sota criteris patriarcals, s'accepti com a natural i objectiva. De forma que, aquest model esdevé imperatiu i limitador de les facultats i actituds de les dones a la maternitat. És per tot l'esmentat, que es sosté que per conèixer la realitat de ser dona, cal reconèixer l'existència d'un subjecte femení encarnat en un cos designat de femella, i com, aquesta, entén, per la seva situació particular, les normes de gènere. Una situació viscuda per ella, que implica no sols la seva condició de dona, sinó altres condicions com l'edat, l'ètnia, la classe, la nacionalitat, la professió, l'orientació sexual, i altres, ha de ser considerada conjuntament per reconèixer la seva existència. Així, a més, per arribar a comprendre-les és necessari reconèixer que en les societats d'avui dia, la tecnologia, la globalització, l'educació i l'ocupació han influït de forma notable sobre la construcció i formulació de les identitats (Castañeda-Rentería, L. I., & Contreras, K., 2017).

Per altra banda, quan parlem de masculinitat cal percebre-la com un aspecte d'una estructura gran. Així hi ha autors que sostenen que l'existència de la masculinitat només es dona en contrast amb la feminitat (Connell, R. W., 1997), però les definicions de la masculinitat varien i canvien d'una cultura a una altra, i ho fan de forma contínua i en consonància amb les classes socials, les circumstàncies de cada persona, i les preferències sexuals del moment (Martínez, C. B. & Fernández, A. C, 2016). Tot seguit, entenem la masculinitat com una categoria social (Villaseñor-Farías, M. & Castañeda-Torres J. D., 2003; Bonino, L. 2003) formada per un conjunt de discursos socials que defineixen la condició masculina del gènere (Bonino, L, 2003), a més d'influir sobre l'estructuració i formulació d'un imaginari subjectiu, la representació social, i la forma de ser i de relacionar-se dels homes amb les dones (Villaseñor-Farías, M. & Castañeda-Torres J. D., 2003).

En la nostra societat hi ha tres mètodes d'aprenentatge de la masculinitat, així, en primer lloc, els nens aprenen sobre la masculinitat a través dels mitjans de comunicació, en segon lloc, del grup d'amics, i en tercer, per reacció. Cal ressaltar que aquestes formes d'aprenentatge estan plenes d'imatges distorsionades i estereotipades de la masculinitat, que els nens i joves aprenen i reproduïxen (Asturias, L., 1997).

El model hegemònic de masculinitat es descriu per múltiples autors, i cal recordar, que els diferents models de masculinitat es transformen dintre de la mateixa cultura i societat, i en relació amb la història de cada subjecte (López, A., & Güida, C., 2000). Dit això, el model hegemònic de masculinitat s'entén com un patró hegemònic que imposa sobre la societat una forma concreta i específica de configuració de la subjectivitat, de la posició de la majoria dels homes, a més de destruir la jerarquització de les altres masculinitats que existeixen socialment (Bonino, L., 2003). A més, segons aquest mateix autor, la identitat masculina, alhora que la ment i cos masculí, s'estructuren a partir de la masculinitat hegemònica, que al torn, treballa conjuntament amb altres relacions de poder com l'edat, l'ètnia, la classe social i l'opció sexual entre altres. Emfatitzem, a més, que aquesta masculinitat permet la legitimitat del patriarcat, en tant que reproduïx i fa que s'admeti socialment, i de forma col·lectiva, la postura dominant dels homes i la submissió de les dones a ells (Connell, R. W., 1997).

Aleshores, cal conèixer els models de feminitat i masculinitat presents en la nostra societat, per a poder entendre les actituds i creences que les persones tenen entorn d'aquests models imposats, i poder així preveure i modificar patrons conductuals de dominació i submissió que es van generant.

2.2. SEXISME

Quan sentim a parlar de sexisme, ens poden venir al cap idees entorn d'actituds lligades al sexe, així, autors com Rodríguez, Y., Lameiras, M., Carrera, M., & Failde, J., (2010) entenen el sexisme com una actitud adreçada cap a les persones amb relació a la seva pertinença als grups classificats a partir del sexe biològic (femení, masculí). Així, des d'una visió conceptual, tota valoració, sigui negativa o positiva, que es formuli sobre una persona amb relació a la seva categoria sexual biològica, pot ser etiquetada com a sexista.

El sexisme també es coneix amb altres noms com ideologia de gènere, actituds de gènere, actituds del rol sexual, etc. I es reconeix com a tal les actituds que s'adopten sobre els rols i responsabilitats considerats apropiats i idonis per als homes i les dones (Moya, M., Páez, D., Glick, P., Fernández, I., & Poeschl, G., 2002). Resumidament, es podria entendre el sexisme com el prejudici creat cap a un grup de persones en funció del seu sexe i que es sosté d'acord amb uns estereotips de gènere.

Els autors Rodríguez Otero, L. M., & Mancinas Espinoza, S. E. (2017) citen al seu estudi autors com Cruz, Zempoaltecatl i Corretja; Expósito, Moya i Clic; i Rodriguex-Castro, Lameiras, Carrera i Faílde per a parlar de la diferenciació entre dos tipus de sexisme. Aleshores ens trobem, per una banda, el vell sexisme o sexisme tradicional, el qual és representat a través d'una conducta o actitud fomentada en la discriminació de les dones com a grup, considerant-les com a inferiors, i amb conseqüències psicosocials que giren entorn de tres conceptes: el paternalisme dominador, la diferenciació de gènere competitiva i l'hostilitat heterosexual. I per altra banda es troba el nou sexisme, o sexisme ambivalent, el qual recull una idea més àmplia que inclou noves formes de sexisme que sostenen sentiments positius cap a les dones.

Volem afegir, a més, dintre d'aquest apartat, que una de les teories més influents sobre les actituds sexistes cap a la dona ha estat la Teoria del Sexisme Ambivalent de Glick i Fiske (1996) en contemplar aquesta, a més dels característics prejudicis hostils cap a la dona (sexisme hostil), aspectes subjectivament positius cap a elles, però que segueixen essent estereotípics (sexisme benèvol) (Noriega, N., Juarros-Basterretxea, J., & Herrero, J., 2020).

2.2.1. Sexisme ambivalent

El sexisme ambivalent s'anomena així perquè emmarca un constructe bidimensional que recull dos tipus d'actituds sexistes: hostil i benèvol (Rodríguez, Y., Lameiras, M., Carrera, M., & Faílde, J., 2010), com ja hem mencionat a l'apartat anterior, en aquest sexisme interaccionen les formes tradicionals, que vendria a ser les "hostils" amb formes "benèvols", que tot i tenir un sentit afectiu i conductual positiu, no deixen de considerar a la dona sota un estereotip, limitant-la a determinats rols (Expósito, F., Moya, M. C., & Glick, P., 1998).

En aquesta estructura bidimensional (hostil i benèvol en què classifiquem aquest sexisme, el sexisme hostil, comparteix amb el sexisme tradicional, la seva càrrega efectiva negativa, en tant que es representa com un prejudici cap a les dones, considerant-les en una situació d'inferioritat respecte als homes. A més, també considerem la valoració negativa, d'actitud hostil cap als

homes, com a ostentadors del poder i responsables de la delegació de la dona en una esfera inferior. Per altra banda, el sexisme benèvol, fa referència a un to afectiu positiu, per una part idealitzant els rols tradicionals de les dones, a torn que s'emfatitza la seva debilitat i necessitat de protecció, potenciant en els homes la figura masculina del paper protector (actitud benèvola) (Fernández, M. L., & Castro, Y. R., 2003).

L'origen tant del sexisme benèvol com de l'hostil, s'ubica en les condicions biològiques i socials comuns a totes les societats, on, els homes adquireixen el control estructural de les institucions econòmiques legals i polítiques, i, on, en canvi, la reproducció sexual, proveeix a les dones de poder didàctic, és a dir, de poder fruit de la dependència en les relacions entre dues persones. Aleshores, els homes depenen de les dones per a la criança dels fills, i per a la satisfacció de les seves necessitats afectiva-sexuals i les dones, adopten un rol com a esposa i mare, dintre d'una idealització d'aquestes com a agents amorosos. És per això esmentat, que la dominació dels homes afavoreix el sexisme hostil, ja que els grups dominants dintre de la nostra societat, promouen i recolzen estereotips sobre la seva pròpia superioritat. Però, en canvi, és la dependència dels homes a elles, pel seu reconeixement de què són un recurs valuós que cal protegir, perquè satisfan les seves necessitats, la que afavoreix el sexisme benèvol (Moya, M., Páez, D., Glick, P., Fernández, I., & Poeschl, G., 2002).

A tot això, cal afegir que, així com assenyalen Cárdenas, M., Lay, S. L., González, C., Calderón, C., & Alegría, I. (2010) el sexisme benèvol es descriu com una actitud aparentment no perjudicial, manifestada en to positiu, que descriu a la dona com un ésser fràgil, necessitada de cura i protecció, i com a complement de l'home.

Tres serien les fonts principals que alimenten aquest tipus de sexisme, el paternalisme protector, la diferenciació complementària de gènere i la intimitat heterosexual. Segons Palacios Navarro, S., & Rodríguez Vidal, I., (2012) El paternalisme protector es basa en la creença de què la dona és feble, insuficient, i dependent i que per tant, necessita un home que li doni protecció. La diferenciació complementària de gènere consisteix en el pensament de què les característiques positives de la dona són les que complementen a l'home, incloent-hi aquí, els trets tradicionalment femenins com la puresa, generositat, devoció, etc., i totes les afirmacions que semblen expressions favorables cap a la dona. Tant el paternalisme protector com el componen de prejudici benèvol poden conviure amb la seva contrapart hostil. Finalment, la intimitat heterosexual inclou la creença de què homes i dones només poder aconseguir la felicitat amb una parella, en tant que la felicitat sols és possible quan s'obté el complement femení i masculí.

Dins d'aquesta última font, s'inclouria també la concepció de què la dona té trets molt positius, lligats tradicionalment a l'estereotip de gènere, com són la comprensió, major moralitat, sensitivitat, etc. Totes aquestes dimensions del sexisme ambivalent es poden veure detallades en la Taula 1, la qual ha estat elaborada a partir de la taula realitzada per Palacios Navarro, S., & Rodríguez Vidal, I., (2012).

TAULA 1. Dimensions del sexisme ambivalent

HOSTIL	BENÈVOL
Conjunt d'actituds de prejudici o conductes discriminatòries, basades en una suposada inferioritat o diferència de la dona com a grup.	Conjunt d'actituds i conductes sexistes cap a les dones, respecte a què les percep de forma estereotipada i limitada a certs rols, però té un to afectiu positiu i tendeix a suscitar en el perceptor conductes típicament categoritzades com prosocials o de cerca d'intimitat.
1. Paternalisme dominador , en què les dones es perceben com éssers immadurs i no autosuficients, el que legitima la necessitat d'una figura masculina dominant.	1. Paternalisme protector , és la creença de què la debilitat i insuficiència de les dones demanda de l'home un rol de protector i proveïdor absolut, assignant a les dones el rol complementari de fragilitat i dependència.
2. La diferenciació competitiva de gènere , segons la qual, sols els homes posseeixen les característiques necessàries per a governar les institucions socials importants, essent la família i la llar els àmbits femenins.	2. La diferenciació complementària de gènere , implica la creença de què les dones tenen trets positius que complementen als masculins, aquests trets, suposadament característics de les dones, els hi seran exigits en la seva conducta, assignant-los-hi així, rols tradicionalment femenins, amb estàndards d'exigència molt alts (puresa, resignació, entrega, etc.) que perpetuen l'estructura masculina de poder.
3. La dominació heterosexual , on el sexe popularment és vist com un recurs del qual les dones actuen com a guardianes. La creença de què fan servir el seu atractiu sexual per a dominar als homes està associada amb l'hostilitat cap a elles, percebent-les com a seductores i manipuladores.	3. La intimitat heterosexual , que identifica les relacions heterosexuals com les de major intimitat i proximitat psicològica en què l'home participa. La motivació sexual de l'home pot estar lligada amb un genuí desig de proximitat psicològica; no obstant això s'ha demostrat que per alguns homes l'atracció sexual cap a una dona és inseparable al desig de dominar-la.

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir de la taula elaborada per Palacios Navarro, S., & Rodríguez Vidal, I. (2012)

2.3. VIOLÈNCIA

Emmarquem la temàtica de la violència esmentant que la violència es troba inherent dintre de tot sistema de desigualtat (Albiach, E. P., 2008). L'Institut Nacional d'Estadística (2019) en la Nota de premsa del 28 de maig de 2019 i tal com podem observar en la Taula 2, extreta

d'aquesta font, exposa que en 2018 es van inscriure com a víctimes de violència de gènere i violència domèstica, 38.895 persones, un 7,6% més que el 2017. D'aquestes, 35.969 van ser dones i 2.926 homes.

TAULA 2. Víctimes i persones denunciades en violència de gènere i violència domèstica, segons sexe (2014-2018)

Víctimas y personas denunciadas en violencia de género y violencia doméstica según sexo. Serie 2014-2018
Valores absolutos y tasas de variación (%)

	Año 2014	Año 2015	Año 2016	Año 2017	Año 2018	Tasa de variación 2018/2017
Violencia de género						
Víctimas (mujeres)	27.087	27.624	28.281	29.008	31.286	7,9
Personas denunciadas (hombres)	26.987	27.562	28.201	28.987	31.250	7,8
Violencia doméstica						
Víctimas	7.084	7.229	6.863	6.909	7.388	6,9
Hombres	2.703	2.677	2.574	2.596	2.792	7,6
Mujeres	4.381	4.552	4.289	4.313	4.596	6,6
Personas denunciadas	4.988	4.981	4.643	4.908	5.093	3,8
Hombres	3.684	3.736	3.342	3.590	3.696	3,0
Mujeres	1.304	1.245	1.301	1.318	1.397	6,0
Personas denunciadas y víctimas a la vez	236	259	187	217	221	1,8
Hombres	166	151	119	146	134	-8,2
Mujeres	70	108	68	71	87	22,5

Font: l'Institut Nacional d'Estadística (2019)

Tot i això, cal ressaltar, que la falta de precisió en la definició i descripció d'aquesta violència i el fet d'emprar com iguals paraules que expressen fenòmens diferents complica l'adequat enteniment de l'origen d'aquestes, així, una esdevé fruit d'una estructura originada per un sistema de dominació patriarcal, com és la violència de gènere, i una altra (la violència domèstica), designa una naturalesa de caràcter més familiar (Vidal, M. P., 2013). Així com és imprescindible aclarir el significat de cada terme, no podem obviar que cal l'atenció a, no sols una definició, sinó a vàries per tal d'augmentar l'espai de reconeixement del fenomen (Rodríguez, E. P. G., & Ayter, I. L., 2007). Per aquest motiu, a continuació descriurem diverses conceptualitzacions d'aquesta violència.

2.3.1. Violència de Gènere

Si volem entendre en què consisteix i com es descriu per diverses fonts aquest fenomen, començarem per fer referència a la definició que proporciona l'Institut Nacional d'Estadística (2019) en les Notes de premsa del 28 de maig de 2019, on descriu la violència de gènere com aquella acció de violència física o psicològica (incloses agressions a la llibertat sexual,

amenaces, coaccions o la privació arbitrària de llibertat) que s'exerceix contra una dona per part de l'home que sigui o hagi estat el seu cònjuge o hagi estat lligat a ella per una relació d'afectivitat encara sense convivència. Algunes dades extretes d'aquesta mateixa font i que podem veure en la Taula 3, descriuen que en el 2018 es van registrar 31.286 dones víctimes de violència de gènere amb relació als assumptes en què s'havien dictat mesures cautelars o ordres de protecció, el que va suposar un augment del 7,9% respecte a l'any anterior.

TAULA 3. Víctimes de violència de gènere per edat (2017 i 2018)

Víctimas de violencia de género por edad			
Valores absolutos y tasas de variación (%)			
	Año 2017	Año 2018	Tasa de variación
TOTAL	29.008	31.286	7,9
Menos de 18 años	653	677	3,7
De 18 a 19 años	960	1.065	10,9
De 20 a 24 años	3.327	3.605	8,4
De 25 a 29 años	3.933	4.350	10,6
De 30 a 34 años	4.611	4.995	8,3
De 35 a 39 años	5.142	5.464	6,3
De 40 a 44 años	4.112	4.484	9,0
De 45 a 49 años	2.898	3.076	6,1
De 50 a 54 años	1.616	1.730	7,1
De 55 a 59 años	796	823	3,4
De 60 a 64 años	383	441	15,1
De 65 a 69 años	249	270	8,4
De 70 a 74 años	155	154	-0,6
75 y más años	173	152	-12,1

Font: l'Institut Nacional d'Estadística (2019)

Afegint a això, la Llei Orgànica 1/2004 en l'Article 1, de Protecció Integral contra la Violència de Gènere descriu aquest tipus de violència com aquella acció violenta que, com a manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, s'exerceix sobre aquestes últimes per part de qui són o hagin estat els seus cònjuges o de qui estan o hagin estat lligats per relacions similars d'afectivitat, fins i tot sense convivència. També afegeix, que esdevindrà violència el que tingui o pugui tenir com a conseqüència un dany físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces de tals actes, la coacció o la privació de la llibertat, tant si es porta a terme en la vida pública com en la privada. . Per tant, confirmem variacions en algunes descripcions del fenomen.

Tot seguit, de forma semblant a la descrita anteriorment, trobem la descripció de la violència de gènere que formula la Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona, ONU, (1995), així, es concep com violència de gènere aquella acció violenta fundada en el gènere i

que té com a conseqüència probable la comissió d'un dany físic, sexual o psicològic, incloses les amenaces, la coerció o la privació arbitrària de la llibertat, ja sigui que ocorri en la vida pública o la vida privada, com també destaca la Llei Orgànica anteriorment esmentada.

Aleshores, entenem la violència de gènere com una violència vinculada a la configuració de dones i d'homes, i també, per tant, la condició de vulnerabilitat en què s'ubiquen socialment a moltes dones (Rodríguez, E. P. G., & Ayter, I. L., 2007).

2.3.2. Violència Masclista

Es contribueix a la despolitització de la violència masclista a través de la manera de referir-se a ella, perquè la variada presència en la cultura i societat actual d'expressions adequades i inadequades, més exactes unes que les altres, per a mencionar a la violència masclista, és resultat de les temptatives d'ocultar les relacions de poder entre els sexes (Vidal, M. P., 2013). A més, per aquells que veritablement desitgen abolir la inconsciència social sobre el maltractament a les dones, i augmentar la percepció i atenció a aquest fenomen, els termes de violència de gènere i violència domèstica manquen de validesa i efectivitat per a reflectir la importància del problema. Per això, és necessari la cerca d'altres termes que disposin de més força argumentativa. Com a resultat d'aquesta idea, Vidal, M. P. (2013) explica que s'ha optat per canviar l'adjectiu per masclista, en considerar aquest més fort argumentativament, opció que ha estat recolzada des de l'àmbit institucional, de la Generalitat de Catalunya, la qual ha prioritzat aquest terme argumentant que el masclisme és *«el concepte que de forma més general defineix les conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones»*. Afegint a això, Núñez, M. I. L. (2013) cita a Fernández Villanueva, en la seva obra Violencia contra las mujeres: una visión estructural del 2004, on reconeix que hi ha especialistes que asseguren que és més explicatiu el terme "violència masclista", ja que el més distintiu d'aquesta violència no és que sigui perpetrada per homes sinó que es caracteritza per l'acció de fets promoguts i consentits pel masclisme.

Finalment, en sintonia, diem que la violència masclista és un fenomen en què influeixen una diversitat de components: psicològics, socioeconòmics, demogràfics i trastorns psicopatològics de l'agressor, consum d'alcohol i de drogues, i que a més s'entén com totes aquelles agressions físiques, psíquiques, sexuals efectuades per un home, i que provoquen dany físic i /o psíquic, afectant la llibertat d'una dona amb la qual té algun tipus de relació (Cendán, S. B. B., 2012).

2.3.3. Violència Domèstica

Habitualment el concepte de violència domèstica s'empra concernint la violència perpetrada per homes sobre dones en el context de les relacions de parella. Però, cal esmentar que aquest terme té un significat més extens i podria provocar confusions i equivocacions en el seu enteniment (Núñez, M. I. L., 2013).

D'aquesta forma, així com es descriu a la Nota de premsa publicada per l'Institut Nacional d'Estadística (2019) i tal com podem observar a la Taula 4 extreta d'aquesta font, és violència domèstica aquella acció de violència física o psicològica portada a terme tant per un home com per una dona, sobre qualsevol de les persones relacionades a l'article 173.2 del Codi Penal (descendents, ascendents, cònjuges, germans, etc.) a excepció dels casos específics de violència de gènere. A més també s'exposa que en 2018 es van registrar 7.388 víctimes en assumptes de violència domèstica amb ordre de protecció o mesures cautelars, un 6,9% més que l'any anterior. D'elles, el 62,2% van ser dones i el 37,8% homes.

TAULA 4. Víctimes de violència domèstica per sexe i edat (2017 i 2018)

Víctimas de violencia doméstica por sexo y edad
Valores absolutos y tasas de variación (%)

	Año 2017		Año 2018		Tasa de variación	
	Hombres	Mujeres	Hombres	Mujeres	Hombres	Mujeres
TOTAL	2.596	4.313	2.792	4.596	7,6	6,6
Menos de 18 años	635	923	750	1.048	18,1	13,5
De 18 a 19 años	77	122	71	159	-7,8	30,3
De 20 a 24 años	132	220	146	246	10,6	11,8
De 25 a 29 años	131	168	123	174	-6,1	3,6
De 30 a 34 años	111	168	120	146	8,1	-13,1
De 35 a 39 años	145	210	128	203	-11,7	-3,3
De 40 a 44 años	191	343	202	353	5,8	2,9
De 45 a 49 años	182	359	208	414	14,3	15,3
De 50 a 54 años	217	381	215	404	-0,9	6,0
De 55 a 59 años	174	323	205	336	17,8	4,0
De 60 a 64 años	157	244	165	266	5,1	9,0
De 65 a 69 años	135	243	133	232	-1,5	-4,5
De 70 a 74 años	124	224	122	218	-1,6	-2,7
75 y más años	185	385	204	397	10,3	3,1

Font: l'Institut Nacional d'Estadística (2019)

Tot seguit, Vidal, M. P. (2013) sosté que la violència domèstica en sentit ampli comprèn aquella acció violenta d'un o diversos membres de la família contra els altres. I en un sentit més restringit, si la víctima és una dona amb la qual l'agressor ha tingut o té una relació, la violència domèstica seria una expressió de la violència de gènere ". D'aquesta forma, el punt de referència per a la violència de gènere és el col·lectiu femení, mentre que en la violència domèstica és la família.

2.3.4. Violència Sexista

Pel que fa al terme de la violència sexista, Vidal, M. P. (2013) exposa la definició que la RAE proporciona de la paraula sexisme - «*discriminació de persones d'un sexe per considerar-inferior a l'altre*» -, al parlar de violència dels partidaris del sexisme o violència sexista, tot i estar centrant l'atenció cap al motiu de la violència, no queda clara la unidireccionalitat de la violència que es pretén descriure''. Així, aquest mateix autor cita a Damián Moreno que estableix que per aquells que pensen que seria d'urgència augmentar el caràcter i impacte argumentatiu d'aquests conceptes, pel que fa al terme de violència sexista, al ser un hiperònim de violència masculista, desfà la relació desigual entre dones i homes. Però en canvi, per tots aquells que no estan a favor de la discriminació positiva a favor de les dones i pretenen ubicar la causa de la violència a les relacions intrafamiliars, aquesta denominació, incideix sobre la distinció de sexe com a causa d'aquesta.

2.4. SEXISME I VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Tant el sexisme hostil com benèvol, comparteixen el tret de què les dones estan millor ubicades en certs rols i espais, i són més ''dèbils''. Segons Glick i Fiske (1996), el sexisme benèvol pot esdevenir, fins i tot més perjudicial que l'hostil, ja que pot utilitzar-se per legitimar el sexisme hostil, ja que l'hostilitat sola, crearia ressentiment i rebel·lió per part de les dones, i és per això que el sexisme benèvol, afebleix la resistència d'aquestes davant el patriarcat, oferint recompenses de protecció, idealització i afecte per les dones que acceptin els seus rols tradicionals imposats i satisfacin les necessitats dels homes. És per aquest motiu que es pot afirmar que aquests dos sexismes, promouen la subordinació de les dones i estan positivament correlacionats entre ells (Moya, M., Páez, D., Glick, P., Fernández, I., & Poeschl, G., 2002).

En el seu estudi, Palacios Navarro, S., & Rodríguez Vidal, I., (2012) citen estudis i autors com Berkel et al, 2004; Mullender, 2000; Willis, Hallinan i Melby, 1996, per a recolzar la idea que s'ha observat que, en les actituds de rol de gènere, les creences sobre els rols tradicionals sobre la subordinació de les dones als homes, sobre la restricció dels drets d'elles i el suport de la dominació masculina, estan relacionades amb la predisposició a culpabilitzar a la víctima, a legitimar les actituds i comportaments dels maltractadors, i a recolzar mites sobre la violència de gènere. Aleshores, segons aquests autors, s'ha reconegut que les persones amb actituds de rol de gènere tradicionals s'inclinarien a sostenir en major grau actituds positives cap a la

violència contra les dones en la parella, en contraposició a aquelles persones amb actituds de rol de gènere igualitàries que presentarien actituds de suport contràries a aquestes anteriors.

Dintre d'aquesta concepció Albiach, E. P. (2008) emmarca la idea de la violència com a reafirmació del poder i de la identitat masculina, en tant que estableix que un dels principals requeriments socials per ser home és ser-ho amb relació a la dominació sobre una dona, ressaltant que aquesta dominació implica en la major part dels casos una privació de llibertat, i violència contra l'altra.

Citant a Díaz Aguado, els autors Palacios Navarro, S., & Rodríguez Vidal, I., (2012) expressen que la presència i existència d'estereotips sexistes tant benèvols com hostils lligats a l'estructura patriarcal de la nostra societat, podria portar a justificar i perpetrar la violència de l'home cap a la dona, en comptes de condemnar-la degudament. Aleshores, s'entén l'abolició d'aquests estereotips, és necessària per a la disminució de la violència existent en la nostra societat actualment.

La problemàtica de la violència ha de ser solucionada, i sols pot fer-se a partir de l'ampliació dels estudis científics que permetin conèixer les seves causes, formes i relacions, i que tot, conjuntament permeti un augment de l'enteniment del fenomen, i potenciïn la voluntat de canvi, consciència i actuacions que permetin la seva transformació (Villaseñor-Farías, M. & Castañeda-Torres J. D., 2003). Aleshores, d'acord amb aquesta afirmació, considerem que pel que hem descrit amb anterioritat una de les múltiples causes de la violència exercida de l'home cap a la dona, que adopta múltiples terminologies per a referir-s'hi, i que pot ser descrita en contextos diversos i és exercida de forma diferent, podria ubicar-se en totes aquelles actituds i creences sexistes, en què, la figura femenina, és considerada inferior, i per conseqüència, ser a dominar, i potencial cos sobre el qual canalitzar la violència. Així, justifiquem l'esmentat amb què Núñez, M. I. L. (2013) expressa sobre que l'argument central de la hipòtesi feminista, és que la victimització d'una dona per part de la seva parella masculina és una manifestació del sistema de dominació masculina sobre les dones, ja que les dones són col·locades pels rols de gènere en una situació de desigualtat, fet que ha succeït històricament.

Per acabar ressaltem que tot i que les dones poden agredir les seves parelles masculines i també hi ha casos de violència en parelles del mateix sexe, la violència de parella és resistida en major grau i proporció per les dones i portada a terme pels homes (Núñez, M. I. L., 2013). Segons aquesta autora, l'enfocament de gènere és essencial per a la correcta comprensió de les relacions entre homes i dones i facilita la visibilitat de la violència de l'home cap a la dona.

Amb tot l'exposat no es pretén obviar la responsabilitat individual dels actes violents, simplement entendre el context social i cultural històric de certs patrons que ens ajuden a entendre les causes de certs comportaments. Aleshores es pretén proporcionar, a més, una perspectiva global i contextual del fenomen per poder abordar la problemàtica des d'una perspectiva de gènere que tingui en compte no sols els aspectes individuals sinó també els aspectes estructurals apresos i més encoberts.

3. OBJECTIU DEL TREBALL

L'objectiu d'aquesta investigació és identificar el nivell de sexisme existent cap a dones, per part dels/les joves estudiants, a més de comprovar si hi ha diferència amb aquest nivell i el sexe, i la branca d'estudis que la/el jove cursi. Amb la identificació del nivell de sexisme, i amb la comparació d'aquest amb altres estudis realitzats del mateix àmbit, ressaltarem la relació que aquest pugui tenir amb l'àmbit de la violència de gènere.

Aleshores, partirem de la hipòtesi, de què en ser la mostra seleccionada estudiants de diferents disciplines i estudis, amb una edat semblant, suposem que el nivell de sexisme tant benèvol com hostil esdevindrà baix, partint de la base de què es considera que els subjectes tenen un nivell sociocultural mitjà i un desenvolupament maduratiu semblant entre ells. A més a més, també, considerariem que les dones acceptaran, per la condició de ser-ho, en menor mesura, el sexisme hostil cap a elles i que els homes presentaran majors nivells de sexisme tant hostil com benèvol que les dones. Pel que fa a la branca d'estudis, considerem que hi haurà diferències en les respostes d'estudiants de la branca d'estudis científics i socials amb relació als estudiants de branques empresarials i econòmiques.

L'objectiu principal aleshores, és el de conèixer el nivell de sexisme present en estudiants, comprovar si hi ha diferències en el sexe i nivell d'estudis pel que fa a les actituds sexistes, i ressaltar les necessitats i limitacions que trobem per a la posterior formulació de programes eficaços de prevenció de la violència de gènere.

4. METODOLOGIA

Participants

La mostra del nostre estudi està composta per 396 estudiants universitaris de diversos graus (278 noies, 115 nois, 2 persones que han preferit no dir-ho i 1 persona de gènere fluid) i que s'ubiquen dintre d'un rang d'edat de 17 a 28 anys i amb una edat mitjana de $20,73 \pm 1,88$ anys. Els d'estudis entre els participants són diversos, entre ells s'inclouen estudiants de la branca d'estudis científics i socials com Criminologia, Psicologia, Dret, Podologia, Farmàcia, Bioquímica, Infermeria, per altra banda, estudiants de la branca d'estudis empresarials i econòmics com Economia, ADE, Emprendiment i Negocis Internacionals, i estudiants del darrer curs de Batxillerat.

Instrument

Per a mesurar el nivell de sexisme ambivalent present en la mostra d'estudiants de diferents estudis disciplinaris, se'ls hi facilità l'escala de sexisme ambivalent: *Ambivalent Sexism Inventory* (ASI; Glick y Fiske, 1996) en la versió espanyola de Expósito, Moya y Glick (1998), amb la qual es mesuren les actituds ambivalents tant hostils com benèvols cap a les dones. L'escala es va facilitar en llengua espanyola, per a facilitar una amplitud d'enteniment de la mostra.

Aquesta escala consta de 22 ítems en format likert, els quals es divideixen en dues subescales (sexisme hostil i sexisme benèvol) d'11 ítems cadascuna. Les opcions de resposta van des de "totalment en desacord" (0) fins a "totalment d'acord" (5) essent les puntuacions més altes de l'escala les que indiquen majors nivells de prejudici i sexisme cap a les dones (Cárdenas, M., Lay, S. L., González, C., Calderón, C., & Alegría, I., 2010). A més a més, en l'anàlisi es poden diferenciar 3 factors de sexisme benèvol, corresponents als tres sub factors que prediuen el paternalisme protector, la diferenciació de gènere complementària i intimitat heterosexual (Expósito, F., Moya, M. C., & Glick, P., 1998).

Procediment

L'escala de sexisme ambivalent: *Ambivalent Sexism Inventory* (ASI; Glick y Fiske, 1996) en la versió espanyola de Expósito, Moya y Glick (1998), consta de 22 ítems, i va ser passada a un conjunt de població estudiantil, mitjançant una plataforma en línia. Aquesta escala va ser

contestada de forma anònima i voluntària, i l'únic requisit que es precisava a priori era el d'estar cursant algun estudi actualment i trobar-se en la franja d'edat dels 17 als 28 anys.

Anàlisi de dades

Les dades descriptives principals (mitjana, desviació estàndard i percentatges) es van obtenir per a totes les variables mesurades segons les seves característiques. Per a les dades sociodemogràfiques i d'estudi, es van explorar possibles diferències entre els grups amb anàlisis T de Student si les dades eren quantitatives i complien les condicions necessàries; en cas contrari, hem utilitzat la prova U de Mann-Whitney; per a dades no contínues o categòriques hem fet servir les proves de Kruskal-Wallis.

Totes les dades es van analitzar mitjançant el programari SPSS per a Windows, versió 20, i les proves van ser de dues cues amb l'error de tipus I establert al 5%.

5. PRESENTACIÓ DE RESULTATS

L'escala ASI, que tenim adjuntada a l'annex amb el nom d'escala de sexisme ambivalent validada, i anteriorment descrita, va ser completada en format de formulari en línia per 396 estudiants. La mitjana d'edat d'aquesta mostra va ser de 20,73 anys, essent aquesta major en els homes (21,2 anys) que en les dones (20,5 anys). Els homes van representar el 29% de la mostra, les dones el 70,2%, i altres usuaris que es van preferir no dir-ho o es van identificar com a gènere fluid, van representar el 0,76%.

A partir dels resultats que hem obtingut de la mostra, podem dir que el nivell de sexisme mitjà general va ser de 0,815, representat aquest nombre el grau d'acord mitjà en les respostes que els usuaris de la mostra van donar. Dintre de les puntuacions donades, 0 era el mínim, que representava una postura de "totalment en desacord" respecte a les afirmacions de l'escala i 5 "totalment d'acord" era el màxim.

Els resultats en el nostre estudi mostren que els homes obtenen majors nivells de sexisme que les dones en disset de les vint-i-dues frases de l'escala proporcionada ASI. Així, hi ha diferències estadísticament significatives en un 77,27% dels ítems de l'escala, on els homes presenten majors nivells de sexisme que les dones. Aquestes dades poden ser observades a les taules 5 i 6, on hem optat per classificar les frases segons si corresponen a l'ítem de sexisme

hostil o benèvol, i dintre del benèvol, si corresponen a la intimitat heterosexual, paternalisme protector o diferència de gènere.

TAULA 5. Nivell de sexisme hostil

<u>Ítems Sexisme Hostil</u>	Sexe	N	Mitjana	Desviació estàndard	Mitjana d'error estàndard	P valor T de Student
2. Con el pretexto de pedir "igualdad", muchas mujeres buscan privilegios especiales, tales como condiciones de trabajo que las favorezcan a ellas sobre los hombres	Home	115	1,29	1,51	0,14	0,000
	Dona	278	0,67	1,32	0,08	
4. La mayoría de las mujeres interpreta comentarios o conductas inocentes como sexistas, es decir, como expresiones de prejuicio o discriminación en contra de ellas	Home	115	1,72	1,42	0,13	0,257
	Dona	278	1,54	1,50	0,09	
5. Las mujeres se ofenden muy fácilmente.	Home	115	0,96	1,28	0,12	0,037
	Dona	278	0,68	1,10	0,06	
7. En el fondo, las mujeres feministas pretenden que la mujer tenga más poder que el hombre.	Home	115	0,83	1,40	0,13	0,004
	Dona	278	0,417	0,96	0,06	
10. La mayoría de las mujeres no aprecia completamente todo lo que los hombres hacen por ellas.	Home	115	0,94	1,18	0,11	0,000
	Dona	278	0,49	0,82	0,05	
11. Las mujeres intentan ganar poder controlando a los hombres.	Home	115	0,90	1,35	0,12	0,000
	Dona	278	0,39	0,85	0,05	
14. Las mujeres exageran los problemas que tienen en el trabajo.	Home	115	0,76	1,06	0,10	0,000
	Dona	278	0,30	0,68	0,04	
15. Una vez que una mujer logra que un hombre se comprometa con ella, por lo general intenta controlarlo estrechamente.	Home	115	0,70	1,05	0,10	0,003
	Dona	278	0,38	0,80	0,05	
16. Cuando las mujeres son vencidas por los hombres en una competencia justa, generalmente ellas se quejan de haber sido discriminadas.	Home	115	0,99	1,34	0,12	0,022
	Dona	278	0,66	1,08	0,06	
18. Existen muchas mujeres que, para burlarse de los hombres, primero se insinúan sexualmente a ellos y luego rechazan los avances de éstos.	Home	115	1,36	1,50	0,14	0,001
	Dona	278	0,83	1,11	0,07	
21. Las mujeres feministas están haciendo demandas completamente irracionales a los hombres.	Home	115	1,03	1,39	0,13	0,000
	Dona	278	0,36	0,87	0,05	

TAULA 6. Nivell de sexisme benèvol

<u>Ítems Sexisme Benèvol</u>	Sexe	N	Mitjana	Desviaci ò estàndard	Mitjana d'error estàndard	P valor T de Student
Intimitat heterosexual						
1. Aun cuando un hombre logre muchas cosas en su vida, nunca podrá sentirse verdaderamente completo a menos que tenga el amor de una mujer.	Home	115	1,29	1,61	0,15	0,000
	Dona	278	0,52	1,02	0,06	
6. Las personas no pueden ser verdaderamente felices en sus vidas a menos que tengan pareja del otro sexo	Home	115	0,18	0,73	0,07	0,169
	Dona	278	0,08	0,39	0,02	
12. Todo hombre debe tener una mujer a quien amar.	Home	115	0,57	1,15	0,11	0,031
	Dona	278	0,31	0,96	0,06	
13. El hombre está incompleto sin la mujer.	Home	115	0,63	1,25	0,12	0,001
	Dona	278	0,23	0,78	0,05	
Paternalisme protector						
3. En caso de una catástrofe, las mujeres deben ser rescatadas antes que los hombres.	Home	115	1,33	1,50	0,14	0,001
	Dona	278	0,81	1,14	0,07	
9. Las mujeres deben ser queridas y protegidas por los hombres.	Home	115	1,31	1,65	0,15	0,000
	Dona	278	0,56	1,17	0,07	
17. Una buena mujer debería ser puesta en un pedestal por su hombre.	Home	115	1,40	1,67	0,15	0,004
	Dona	278	0,88	1,44	0,09	
20. Los hombres deberían estar dispuestos a sacrificar su propio bienestar con el fin de proveer seguridad económica a las mujeres.	Home	115	0,70	1,28	0,12	0,048
	Dona	278	0,43	1,06	0,06	
Diferència de gènere						
8. Muchas mujeres se caracterizan por una pureza que pocos hombres poseen.	Home	115	0,84	1,33	0,12	0,951
	Dona	278	0,85	1,28	0,08	
19. Las mujeres, en comparación con los hombres, tienden a tener una mayor sensibilidad moral.	Home	115	2,37	1,59	0,15	0,509
	Dona	278	2,26	1,50	0,09	
22. Las mujeres, en comparación con los hombres, tienden a tener un sentido más refinado de la cultura y el buen gusto.	Home	115	1,20	1,43	0,13	0,080
	Dona	278	0,94	1,24	0,07	

A majors puntuacions en l'escala donada, major nivell de sexisme cap a les dones, i amb això, identifiquem que les frases de l'escala on la puntuació mitjana de les respostes va ser més elevada, és a dir, les afirmacions en què els usuaris van presentar un major grau d'acord van ser les frases 19 '*Las mujeres, en comparación con los hombres, tienden a tener una mayor sensibilidad moral*', la 4 '*La mayoría de las mujeres interpreta comentarios o conductas inocentes como sexistas, es decir, como expresiones de prejuicio o discriminación en contra de*

ellas”, la 17 ‘*Una buena mujer debería ser puesta en un pedestal por su hombre*’ i la 22 ‘*Las mujeres, en comparación con los hombres, tienden a tener un sentido más refinado de la cultura y el buen gusto*’, on totes aquestes afirmacions s’ubiquen dintre de l’ítem de sexisme benèvol, excepte la número 4 que correspon a l’ítem de sexisme hostil.

Per altra banda, les afirmacions que van presentar un menor grau d’acord entre els estudiants van ser la 6 ‘*Las personas no pueden ser verdaderamente felices en sus vidas a menos que tengan pareja del otro sexo*’, la 13 ‘*El hombre está incompleto sin la mujer*’, la 12 ‘*Todo hombre debe tener una mujer a quien amar*’ i la 14 ‘*Las mujeres exageran los problemas que tienen en el trabajo*’. De la mateixa manera com succeeix en les afirmacions que van presentar un major grau d’acord, totes aquestes frases corresponen a l’ítem de sexisme benèvol, excepte la número 14 que s’ubica dintre de la formulació de sexisme hostil.

Tot seguit, com podem observar en la Taula 7, els nivells de sexisme hostil van ser més elevats que els de sexisme benèvol, i considerant la variable *sexe*, els homes van registrar majors nivells de sexisme que les dones en totes les variables de la taula, mostrant un grau d’acord més alt que elles, tant en les afirmacions corresponents al sexisme hostil com a les de sexisme benèvol i les seves subescales. Tot i això, l’única escala en què la puntuació no va resultar ser estadísticament significativa va ser en la de ‘*diferència de gènere*’, com podem observar en la Taula 7.

A més, cal ressaltar que les dones van puntuar més elevat en les afirmacions corresponents al sexisme benèvol que a les hostils, mentre que els homes van puntuar més elevat en les hostils que en les benèvoles. Per tant, sembla que la variable *sexe* és un bon predictor de les actituds sexistes.

TAULA 7. Nivell de sexisme segons sexe.

SEXISME		N Homes (29%) Dones (70,2%)	Mitjana i DS	P valor T de Student
Sexisme Hostil	Home	115	1.05 ± 0,97	0,000
	Dona	278	0.61 ± 0,71	
Intimitat heterosexual	Home	115	0.67 ± 0,93	0,000
	Dona	278	0.28 ± 0,61	
Paternalisme protector	Home	115	0.84 ± 0,77	0,000
	Dona	278	0.45 ± 0,58	
Diferència de gènere	Home	115	1.47 ± 1,10	0,299
	Dona	278	1.35 ± 1,04	
Sexisme Benèvol	Home	115	0.95 ± 0,75	0,000
	Dona	278	0.63 ± 0,58	

Una altra variable que hem avaluat en l'estudi ha estat el nivell de sexisme amb relació a la branca d'estudis de la mostra. La classificació dels diversos estudis es va dividir, per una banda en la branca d'estudis científics i socials, que representaven el 79% de la mostra, i per l'altra, en la branca d'estudis econòmics i empresarials, que representaven el 13,6%. Aleshores, els resultats han mostrat que sols hi ha diferències significatives en les respostes donades entre estudiants de la branca d'estudis científics i socials, i econòmics i empresarials, en les frases corresponents a l'ítem de sexisme hostil, com podem observar a la taula 9 que hi ha a continuació.

TAULA 8. Nivell de sexisme segons branca d'estudis

Branca d'estudis		N	Mitjana i DS	P valor T de Student
Sexisme Hostil	científics i socials	313	0.69 ± 0,80	0,014
	econòmics i empresarials	54	1.04 ± 0,96	
Intimitat heterosexual	científics i socials	313	0.39 ± 0,76	0,480
	econòmics i empresarials	54	0.47 ± 0,76	
Paternalisme protector	científics i socials	313	0.55 ± 0,67	0,270
	econòmics i empresarials	54	0.65 ± 0,62	
Diferència de gènere	científics i socials	313	1.36 ± 1,07	0,683
	econòmics i empresarials	54	1.41 ± 0,87	
Sexisme Benèvol	científics i socials	313	0.71 ± 0,66	0,372
	econòmics i empresarials	54	0.79 ± 0,60	

Així, els estudiants de la branca d'estudis empresarials i econòmics van obtenir nivells de sexisme hostil més elevats que els estudiants de les branques d'estudis científics i socials. I com observat, no es troben diferències significatives entre les branques d'estudis pel que fa al sexisme benèvol, ni a cap de les seves subescales.

Dintre d'aquesta avaluació es va descartar aquella mostra estudiantil de 2n de Batxillerat, que representava el 7,3% de la mostra, ja que en aquests no es va especificar en quina branca del batxillerat es trobaven estudiant, i per tant, no es van introduir en la classificació.

6. DISCUSSIÓ

Primerament, pels resultats obtinguts i exposats, podem afirmar que l'objectiu del nostre estudi s'ha complert i que s'han demostrat les nostres hipòtesis. Això s'afirma, per una banda, per la mitjana obtinguda, que demostra que el nivell de sexisme dels estudiants és baix (0,81), en comparació amb altres estudis com el de Rodríguez Otero, L. M., & Mancinas Espinoza, S. E. (2017) que és de 2,47. A més, per altra banda de què els homes van registrar majors nivells de sexisme que les dones, en la majoria de les afirmacions de l'escala, tant en les corresponents al sexisme hostil com a les de sexisme benèvol i les seves subescales, i què les dones van puntuar més elevat en les afirmacions corresponents al sexisme benèvol que a les hostils. D'aquesta forma, s'acceptarien les nostres hipòtesis que el nivell de sexisme general dels estudiants és baix, que les dones acceptaran, per la condició de ser-ho, en menor mesura el sexisme hostil cap a elles i que els homes presentaran majors nivells de sexisme tant hostil com benèvol cap a les dones.

Pel que fa a la branca d'estudis, sols s'acceptaria parcialment la nostra hipòtesi que hi haurà diferències en les respostes d'estudiants de la branca d'estudis científics i socials amb relació als estudiants de branques empresarials i econòmiques, ja que les úniques diferències significatives que s'han observat han estat en aquelles respostes de sexisme hostil, on els estudiants de la branca d'estudis empresarials i econòmics han puntuat més elevat (1.04) que els de la branca d'estudis científics i socials (0.69). Això podria venir explicat per la diferència d'interès, respecte a la temàtica d'aquesta recerca, que hi pugui haver entre estudiants de diferents branques, ja que de caràcter general, es podria considerar que aquells estudiants que es trobin dintre de branques més socials podrien tenir un interès més obert, i també, un nivell de sensibilització i conscienciació més elevat pel que fa al sexisme, gènere i igualtat. Fet que hagi pogut influir en el fet que tinguin nivells més baixos de sexisme que els de la branca empresarial. Tot i això, les dades demostren que no es pot generalitzar aquesta afirmació.

Dit això, ressaltem que l'escala utilitzada l'ASI es tracta d'un instrument dissenyat per a mesurar dos aspectes del sexisme, que tot i estar relacionats, tenen tons avaluadors diferents. Així, les puntuacions adquirides en sexisme hostil, han d'estar relacionades amb una representació negativa de les dones, i, les obtingudes en sexisme benèvol, ho estaran amb una representació positiva de les dones, i la puntuació total en l'ASI estarà relacionada amb índexs

que reflecteixin ambivalència (Expósito, F., Moya, M. C., & Glick, P., 1998). A més, autors com Palacios Navarro, S., & Rodríguez Vidal, I. (2012) declaren que totes les anàlisis realitzades sostenen que el qüestionari utilitzat és una eina sòlida per a la detecció i mesura del sexisme ambivalent i que tal com s'ha vist en l'estudi realitzat per aquests autors, homes i dones mostren patrons de funcionament diferents. Afegint a això, en l'estudi realitzat per Castro, Y. R., Fernández, M. L., & Fernández, M. V. C. (2009) que es basava en la comprovació de la fiabilitat i validesa de la naturalesa multidimensional de la versió reduïda de les escales de Sexisme Ambivalent cap a dones (ASI) i cap a homes (AMI), els resultats van demostrar l'estabilitat i fiabilitat d'aquestes escales.

És així, com Glick i Fiske (1996) defensen que la seva escala de sexisme ambivalent (ASI) és l'única capaç de captar tant sexisme hostil com el benèvol, ja que les altres mesures de sexisme modern realitzades com la de Neosexismo de Tougas et al. del 1995 o la de Swim, Aikin, Hall & Hunter del mateix any, no mesuren les actituds subjectivament positives cap a les dones.

Alguns estudis realitzats amb la mateixa escala, i que pretenen mesurar el nivell de sexisme en estudiants són els de Rodríguez Otero, L. M., & Mancinas Espinoza, S. E. (2017) amb estudiants mexicans, on els resultats del qual van identificar un nivell de sexisme total mitjà (2.47) i un nivell de sexisme hostil (2.51) major que el benèvol (2.43), a més de concloure que el tipus de carrera, el gènere, la ideologia política i la religió influeixen en el nivell de sexisme; l'estudi de Fernández, M. E. M., Castro, A. B. S., Castro, S. S., Pascual, J. A. G., Sánchez, A. A., & Medina, N. A. (2015) amb estudiants de primer curs d'educació secundària obligatòria d'instituts públics de Madrid, i on es va observar en els resultats que els homes van obtenir puntuacions més altes significativament en la subescala de sexisme hostil que les dones, i que la puntuació va ser superior en sexisme benèvol, que en l'hostil, a diferència del nostre estudi; l'estudi de Fernández, M. L., & Castro, Y. R. (2003) amb estudiants gallecs, on resultats del seu estudi demostren que els nois tenen actituds més sexistes cap a les dones i que tant per a homes com per a dones, el nivell d'estudis correlaciona negativament amb el sexisme; i l'estudi d'Orellana, R. M., Vigil, M. Á. G., & Arrebola, I. A. (2020), amb estudiants universitaris del Campus Universitari que la Universitat de Granada té a la ciutat de Melilla, on els resultats mostren que els homes són els que presenten un major grau de sexisme, tant en la puntuació total de l'escala com en les dues subescales. Aleshores, en aquests estudis s'han pogut observar resultats semblants als que nosaltres hem obtingut al nostre estudi, com que s'han obtingut nivells de sexisme hostil majors que de sexisme benèvol, que els homes presenten puntuacions

significativament més altes en sexisme hostil que les dones, i que els homes tenen actituds més sexistes cap a les dones.

A partir dels resultats obtinguts del nostre estudi, podem dir que tot i que el nivell de sexisme total de la mostra analitzada ha esdevingut baix, no podem obviar, que a l'haver obtingut puntuacions més elevades en sexisme hostil que benèvol, hi segueix havent un nivell de sexisme present en la població estudiantil, i, sabent que el sexisme se sosté en el manteniment del poder i identitat positiva per part dels homes respecte a les dones, no és estrany que s'obtinguin, per part dels homes, puntuacions més elevades en sexisme, sobretot en l'hostil, que les dones (Expósito, F., Moya, M. C., & Glick, P., 1998). I el fet que les dones hagin donat puntuacions més elevades en afirmacions de sexisme benèvol que d'hostil, podria explicar-se perquè les dones utilitzen el sexisme benèvol per a defensar-se, en tant que com més sexistes són els homes, més busquen elles la protecció, idealització i afecte que el sexisme benèvol proposa (Moya, M., Páez, D., Glick, P., Fernández, I., & Poeschl, G., 2002).

Cal dir però, que el sexisme continua existint, encara que no sigui a través d'una actitud i valoració negativa cap a les dones (Expósito, F., Moya, M. C., & Glick, P., 1998). Així, tot i que en el nostre estudi les puntuacions han resultat més elevades en sexisme hostil que en benèvol, el sexisme ha canviat cap a un vessant més neutralitzador d'aquestes actituds, convertint-les en actituds sexistes positives cap a les dones, com les pròpies del sexisme benèvol. Aquests mateixos autors sostenen que segons Glick i Fiske, el sexisme benèvol continua essent sexisme tot i els sentiments positius que es pugui tenir cap a la dona, ja que es basa en la dominació tradicional de l'home i comparteix amb el sexisme hostil que les dones són millor considerades en rols i espais concrets, i que a més, són éssers "més febles". De fet, es defensa, que aquest sexisme benèvol podria ser, més perjudicial que l'hostil, ja que es podria fer servir per legitimar el sexisme hostil, i com que el sexista hostil, no tendeix a concebre's a ell mateix com a sexista, la possibilitat d'intervenció d'aquestes actituds poden presentar majors dificultats. Així, el sexisme ambivalent representa millor el tipus de prejudici existent avui dia cap a les dones, tot i que cal ressaltar que els dos sexismes esmentats, justifiquen el poder estructural de l'home sobre la dona.

En aquest sentit, sabent, que tant les actituds sexistes hostils com les benèvols ajuden a la perpetració de la desigualtat entre gèneres i al reforçament de creences justificadores de les conductes violentes en relacions interpersonals, es desperta, una vegada més, la necessitat

d'actuar per tal de reduir aquestes actituds. Orellana, R. M., Vigil, M. Á. G., & Arrebola, I. A. (2020), citen en la seva obra a Gozález-Rivera i Díaz Loving, per tal d'explicar que els estereotips de gènere són la base dels prejudicis i influeixen en la perpetuació de la divisió homes-dones. Aleshores, és amb la promoció de relacions lliures d'estereotips entorn del gènere que es fomenta l'adopció de mecanismes alternatius a la violència per a fer front als problemes que puguin sorgir.

A partir d'aquí emfatitzem la necessitat d'adoptar nous models de relacions entre gèneres, noves concepcions entorn d'aquests i l'abolició dels estereotips que condicionen les actituds de les persones, a més, de la importància d'aplicar projectes de prevenció des d'una perspectiva de gènere, respecte a la violència de gènere. Així, es contribueix en la prevenció d'aquesta violència en promoure processos de conscienciació, sensibilització i aprenentatge de conductes més respectuoses i igualitàries, allunyades de models vinculats amb la violència i la dominació.

6.1. Limitacions

El present treball compta amb un conjunt de limitacions que cal esmentar per a futures millores. En primer lloc, podem dir que la mostra obtinguda per a la realització de l'estudi no és representativa de la totalitat d'alumnes estudiants, per tant, no permet la generalització total de les dades. Es pretenia recollir una mostra d'estudiants de diferents graus i disciplines per a poder mesurar el fenomen en qüestió i analitzar les diferències esmentades.

En segon lloc podem ressaltar la subjectivitat de les interpretacions que algunes de les frases de l'escala poden presentar, de la mateixa manera que certes afirmacions podien no quedar del tot clares, com també sostenen Fernández, M. E. M., Castro, A. B. S., Castro, S. S., Pascual, J. A. G., Sánchez, A. A., & Medina, N. A. (2015) en el seu estudi, i fet que podria haver provocat una modificació en la resposta dels subjectes. En tercer lloc, no vam poder obtenir una mostra on el nombre de noies i nois sigues més igual, ja que el 70,27% que va contestar el formulari van ser noies i el 28,96% nois, a diferència de l'estudi, per exemple de Fernández, M. E. M., Castro, A. B. S., Castro, S. S., Pascual, J. A. G., Sánchez, A. A., & Medina, N. A. (2015) on el percentatge de nois va ser del 53,4%, o l'estudi de Rodríguez Otero, L. M., & Mancinas Espinoza, S. E. (2017) on aquest percentatge va ser de 40,54%.

Quart, l'objectiu d'aquest estudi s'ha centrat únicament a identificar el nivell de sexisme cap a dones i no cap a homes, fet que hagués fet més completa la investigació com altres estudis han realitzat, com per exemple el de Fernández, M. L., & Castro, Y. R. (2003).

Cinquè, tal com sostenen Expósito, F., Moya, M. C., & Glick, P. (1998) en el seu estudi, sobre l'escala ASI, a causa de la sensibilitat present avui dia, cap al tema de la igualtat entre homes i dones, hem de considerar que, ja que el nostre estudi tractava la temàtica, la mostra hagi pogut donar respostes socialment desitjables, que no representen ni reflecteixen la seva pròpia opinió, i és per aquest motiu que tal volta el nivell de sexisme total del nostre estudi ha esdevingut més baix que el d'altres estudis.

6.2. Propostes de futur

Les perspectives de futur, haurien de basar-se en l'ampliació dels estudis sobre violència de gènere, centrant-se aquests, en profunditzar ja no sols en la víctima, sinó en els agressors, les seves motivacions, creences i actituds. Sense aquest coneixement en profunditat, es fa difícil la tasca d'erradicar la problemàtica, i prevenir que generacions posteriors portin a terme aquests mateixos comportaments (Núñez, M. I. L., 2013). És aleshores quan es destaca l'èmfasi en l'estudi i recerca sobre aquestes creences i actituds que basen la conducta humana, on es pretén adreçar aquest estudi, ja que s'entén que són, en gran manera, les creences sexistes, tant hostils com benèvols, les que promouen actituds de justificació de certs comportaments violents cap a les dones. Per tant, és important la difusió d'aquests conceptes com a forma d'augmentar el coneixement que es té d'aquests, i poder així facilitar la tasca d'identificació d'aquestes actituds per a que no quedin en l'ocult.

A més, dintre de tot aquest estudi i treball, s'ha de ressaltar la importància de fer-ho des d'una perspectiva de gènere, tenint en compte l'arrel social de la problemàtica, per poder, així, abolir les conseqüències que aquesta té sobre la identitat femenina i masculina, i pel desenvolupament de les persones, en general. Així, aquesta prevenció no pot estar encaminada únicament a joves, com hem fet nosaltres en aquesta recerca, sinó que és d'importància incorporar-la a les agendes polítiques a partir del desenvolupament de plans de sensibilització cap a la igualtat d'oportunitats, dirigides al conjunt de la població. Aquesta idea es basa en el fet que tant el sexisme com les actituds que justifiquen i toleren la violència contra les dones són comportaments apresos a casa, per televisió, la feina, l'escola, etc. Així, és el conjunt de la societat la que ha de sensibilitzar-se davant aquesta problemàtica, i fer-se, sobretot, conscient de l'existència i efectes dels estereotips de gènere concrets (Núñez, M. I. L., 2013).

Cal ressaltar amb relació al que hem dit, el focus i la incidència en una prevenció tant en l'àmbit individual (sobre l'individu concret) com en l'àmbit global pel que fa al conjunt de la població.

Així, és necessari destruir tot allò que la masculinitat i feminitat hegemònica imposa sobre les institucions i subjectes individuals, i aquest canvi, segons Bonino, L., (2003) cal una revisió identitària individual i social i de posició existencial.

Finalment, es vol remarcar la importància de la promoció d'una educació en valors que es basin en la democràcia i coeducació, i que permetin l'eliminació de les barreres del gènere, aconseguint que totes les noies i nois puguin accedir en igualtat, als atributs culturals tant masculins com femenins. És per aquest motiu, que el mateix autor que sosté aquestes paraules (Fernández, M. L., & Castro, Y. R., 2003) afegeix la necessitat d'una transformació amb relació al conjunt de significats atribuïts al fet de ser dona o ser home, una superació dels estereotips de gènere, d'acord amb un canvi de les opinions, creences i comportaments.

7. CONCLUSIONS

Encara que sembli que avui dia, els prejudicis i estereotips entorn del gènere lligat al sexe han canviat, o estan canviant, les dades i estudis demostren que encara resta molta tasca a realitzar per abolir-los. La presència d'estereotips sexistes, lligats a l'estructura patriarcal de la nostra societat, podria portar a justificar i perpetrar la violència de l'home cap a la dona, ja que les persones amb creences i actituds de rol de gènere tradicionals s'inclinarien a sostenir en major grau actituds positives cap a la violència contra les dones en la parella, en contraposició a aquelles persones amb creences i actituds de rol de gènere igualitàries que presentarien actituds de suport contràries a aquestes anteriors. Així doncs, s'entén que l'abolició d'aquests estereotips és necessària per a la disminució de la violència existent en la nostra societat actualment.

L'escala ASI, ha demostrat ser apta per a mesurar les actituds sexistes ambivalents cap a les dones en diversos estudis on la mostra era estudiantil. Conèixer el nivell de sexisme present en la població jove estudiantil ajuda a avançar en l'abolició i prevenció, de certes creences i actituds masculistes, que com bé s'ha demostrat en la bibliografia vigent, poden ser propiciadores de conductes de violència de gènere en el futur. Es destaca així, la necessitat de conèixer tant el nivell com la incidència d'aquestes actituds no sols sobre els estudiants sinó també sobre

conjunt de la població com a mecanisme eficaç d'avaluació, control i prevenció de la violència de gènere.

En el nostre estudi realitzat hem pretès conèixer aquest nivell per a tenir una noció del grau d'acord amb certes afirmacions sexistes que presenta una mostra de població estudiantil ubicada en una franja d'edat dels 17 als 28 anys. Així els resultats han demostrat que aquest nivell de sexisme és baix en estudiants, tot i que no és nul, i que és més elevat en els homes que en les dones en totes les subescales de sexisme, tal com s'ha demostrat en altres estudis.

En definitiva, és necessari, avui dia, conèixer les causes que es troben arrelades sota un episodi i comportament violent, en una relació interpersonal, on la incidència del gènere és important, ja que es tracta d'un tipus de violència que ha esdevingut de notorietat importància pel nombre de víctimes que presenta i que suma cada any. La mesura del sexisme en la població és una eina eficaç per saber quines creences tenen les persones entorn del gènere i quin grau d'acord tenen respecte als estereotips, fet que ens dóna informació sobre el tipus de relació que mantenen, en aquest cas i concretament, amb les dones. Conèixer les causes estructurals que impregnen i sostenen aquest comportament pot ajudar a actuar sobre aquells nuclis proclius a generar i justificar aquests actes.

8. BIBLIOGRAFIA

Albiach, E. P. (2008). Masculinidades y Violencia. *Voces de hombres por la igualdad de género*. Madrid: Chema Espada.

Asturias, L. (1997). Construcción de la masculinidad y relaciones de género. *Ponencia presentada en el foro Mujeres en lucha por la igualdad de derechos y la justicia social, realizado en Ciudad de Guatemala el, 5*.

Bonino, L. (2003). Masculinidad hegemónica e identidad masculina. *Dossiers feministes*, 6, 7-36.

Cárdenas, M., Lay, S. L., González, C., Calderón, C., & Alegría, I. (2010). Inventario de sexismo ambivalente: adaptación, validación y relación con variables psicosociales. *Salud & Sociedad*, 1(2), 125-135.

Castañeda-Rentería, L. I., & Contreras, K. (2017). Apuntes para el estudio de las identidades femeninas. El desafío entre el modelo hegemónico de feminidad y las experiencias subjetivas. *Intersticios sociales*, (13), 0-0.

Castro, Y. R., Fernández, M. L., & Fernández, M. V. C. (2009). Validación de la versión reducida de las escalas ASI y AMI en una muestra de estudiantes españoles. *Psicogente*, 12(22), 2.

Cendán, S. B. B. (2012). La violencia machista: análisis del conflicto. *Estudios penales y criminológicos*, 32.

Connell, R. W. (1997). La organización social de la masculinidad.

Expósito, F., Moya, M. C., & Glick, P. (1998). Sexismo ambivalente: medición y correlatos. *Revista de Psicología social*, 13(2), 159-169.

Fernández, J., Quiroga, M. Á., Del Olmo, I., & Rodríguez, A. (2007). Escalas de masculinidad y feminidad: estado actual de la cuestión. *Psicothema*, 19(3), 357-365.

Fernández, M. E. M., Castro, A. B. S., Castro, S. S., Pascual, J. A. G., Sánchez, A. A., & Medina, N. A. (2015). Nivel de sexismo ambivalente en estudiantes de primer curso de Educación Secundaria Obligatoria de la ciudad de Madrid. Ambivalent sexism level in students of first course of Secondary Compulsory Education in Madrid City. *Journal of Feminist, Gender and Women Studies*, (2).

Fernández, M. L., & Castro, Y. R. (2003). EVALUACIÓN DEL SEXISMO AMBIVALENTE EN ESTUDIANTES GALLEGOS/AS/ASSESSMENT OF AMBIVALENT SEXISM IN GALICIAN STUDENTS. *Acción psicológica*, 2(2), 131.

Glick, P. & Fiske, S. T. (1996). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 491 – 512.

Instituto Nacional de Estadística (28 de mayo, 2019) *Estadística de Violencia Doméstica y Violencia de Género (EDVG) Año 2018*, Notas de prensa. Recuperado de https://www.ine.es/prensa/evdvg_2018.pdf

Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género («BOE» núm. 313, de 29 de diciembre de 2004.

López, A., & Güida, C. (2000). Aportes de los estudios de género en la conceptualización sobre masculinidad. *Santiago: Universidad de Chile*.

Martínez, C. B. & Fernández, A. C (2016). *GUIA PER LA CONDUCCIÓ DE GRUPS D'HOMES PER UNA PATERNITAT RESPONSABLE, ACTIVA I CONSCIENT*. *Projecte Canviem-ho al Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva de Barcelona*. Institut Català de la Salut, Ajuntament de Barcelona. Recuperat de https://ajuntament.barcelona.cat/dones/sites/default/files/documents/guiapares_2016_definitiva.pdf

Moya, M., Páez, D., Glick, P., Fernández, I., & Poeschl, G. (2002). Masculinidad-feminidad y factores culturales. *Facultad de Psicología. Universidad de Granada*.

Noriega, N., Juarros-Basterretxea, J., & Herrero, J. (2020). Implicación de los profesionales de la salud en los casos de violencia en la pareja contra la mujer: La influencia de las actitudes sexistas hacia la mujer. *Revista Iberoamericana de Psicología y Salud, 11*(1).

Núñez, M. I. L. (2013). La construcción de la masculinidad y su relación con la violencia de género= The development of masculinity and relationship to gender violence. *Comunitania. Revista Internacional de Trabajo Social y Ciencias Sociales, (5)*, 61-84.

ONU. (s.f.). Día Internacional de la Eliminación de la Violencia contra la Mujer, 25 de noviembre. Recuperado 11 febrero, 2020, de <https://www.un.org/es/events/endviolenceday/>

Orellana, R. M., Vigil, M. Á. G., & Arrebola, I. A. (2020). Los estereotipos de género y las actitudes sexistas de los estudiantes universitarios en un contexto multicultural. *Profesorado, Revista de Currículum y Formación del Profesorado, 24*(1), 308-327.

Palacios Navarro, S., & Rodríguez Vidal, I. (2012). Sexismo, hostilidad y benevolencia. Género y creencias asociadas a la violencia de pareja.

Pinedo, R. A. (2005). De la mujer social a la mujer azul: la reconstrucción de la feminidad por las derechas españolas durante el primer tercio del siglo XX. *Ayer, 247-272*.

Rodríguez, E. P. G., & Ayter, I. L. (2007). *La violència de gènere* (Vol. 48). Editorial UOC.

Rodríguez, Y., Lameiras, M., Carrera, M., & Failde, J. (2010). Evaluación de las actitudes sexistas en estudiantes españoles/as de educación secundaria obligatoria. *Psicología, 4*(1), 11-24.

Rodríguez Otero, L. M., & Mancinas Espinoza, S. E. (2017). Sexismo ambivalente en estudiantes universitarios mexicanos de la Universidad Autónoma de Nuevo León: ¿son necesarias iniciativas preventivas y educativas?. *Revista Sexología y Sociedad, 23*(1), 19-26.

Sillero, S. M. (2013). Construcción de la feminidad normativa y sujeto político. *Investigaciones feministas*, 4, 297-citation_lastpage.

Vidal, M. P. (2013). La despolitización de la violencia de género a través de la terminología. *Asparkia: investigació feminista*, (24), 176-194.

Villaseñor-Farías, M. & Castañeda-Torres J. D. (2003). Masculinidad, sexualidad, poder y violencia: análisis de significados en adolescentes. *Salud pública de México*, 45, S44-S57.

9. ANNEX

1. ESCALA DE SEXISME AMBIVALENT VALIDADA

0	1	2	3	4	5
Totalmente
en desacuerdo	Moderadamente
en desacuerdo	Levemente
en desacuerdo	Levemente
de acuerdo	Moderadamente
de acuerdo	Totalmente
de acuerdo
-
1. ____ Aun cuando un hombre logre muchas cosas en su vida, nunca podrá sentirse verdaderamente completo a menos que tenga el amor de una mujer (B)
 2. ____ Con el pretexto de pedir "igualdad", muchas mujeres buscan privilegios especiales, tales como condiciones de trabajo que las favorezcan a ellas sobre los hombres (H)
 3. ____ En caso de una catástrofe, las mujeres deben ser rescatadas antes que los hombres. (B)
 4. ____ La mayoría de las mujeres interpreta comentarios o conductas inocentes como sexistas, es decir, como expresiones de prejuicio o discriminación en contra de ellas.(H)
 5. ____ Las mujeres se ofenden muy fácilmente.(H)
 6. ____ Las personas no pueden ser verdaderamente felices en sus vidas a menos que tengan pareja del otro sexo.(B)
 7. ____ En el fondo, las mujeres feministas pretenden que la mujer tenga más poder que el hombre (H)
 8. ____ Muchas mujeres se caracterizan por una pureza que pocos hombres poseen.(B)
 9. ____ Las mujeres deben ser queridas y protegidas por los hombres.(B)
 10. ____ La mayoría de las mujeres no aprecia completamente todo lo que los hombres hacen por ellas. (H)
 11. ____ Las mujeres intentan ganar poder controlando a los hombres.(H)
 12. ____ Todo hombre debe tener una mujer a quien amar.(B)
 13. ____ El hombre está incompleto sin la mujer.(B)
 14. ____ Las mujeres exageran los problemas que tienen en el trabajo.(H)
 15. ____ Una vez que una mujer logra que un hombre se comprometa con ella, por lo general intenta controlarlo estrechamente.(H)
 16. ____ Cuando las mujeres son vencidas por los hombres en una competencia justa, generalmente ellas se quejan de haber sido discriminadas.(H)
 17. ____ Una buena mujer debería ser puesta en un pedestal por su hombre.(B)
 18. ____ Existen muchas mujeres que, para burlarse de los hombres, primero se insinúan sexualmente a ellos y luego rechazan los avances de éstos.(H)
 19. ____ Las mujeres, en comparación con los hombres, tienden a tener una mayor sensibilidad moral.(B)
 20. ____ Los hombres deberían estar dispuestos a sacrificar su propio bienestar con el fin de proveer seguridad económica a las mujeres.(B)
 21. ____ Las mujeres feministas están haciendo demandas completamente irracionales a los hombres. (H)
 22. ____ Las mujeres, en comparación con los hombres, tienden a tener un sentido más refinado de la cultura y el buen gusto.(B)

** La lletra B indica que l'ítem que medeix sexisme benèvol i la lletra H, l'hostil.*